

BIOLOĢISKĀS DAUDZVEIDĪBAS SAGLABĀŠANA

Līga Matsone
ornitologs

Foto: Laura Dzērve

Projekta vadītājs Dr.bioloģ. Uģis Bergmanis (Teiču dabas rezervāts) ar mazo ērgļu mazuli Vācijā.

Project coordinator Uģis Bergmanis (Teiči Nature Reserve), with Lesser spotted eagle young in Germany.

Foto: Laura Dzērve

Latvijas mazo ērgļu mazuļi Berlīnes lidostā. Uģis Bergmanis kopā ar Vācijas Savvaļas dzīvnieku aizsardzības fonda izpilddirektoru H. fon Minnhauzenu un projekta koordinātoru Vācijā Prof. Dr. B.-U. Meiburgu.

Latvian Lesser spotted eagle young in Berlin Airport. H. von Munchausen, executive director of German Wildlife Foundation, U. Bergmanis, project coordinator in Latvia, and B.-U. Meyburg, project coordinator in Germany.

2007. gadā Teiču dabas rezervāts sadarbībā ar Rīgas zoodārzu uzsāka projektu "**Mazā ērgļa ligzdošanas sekmju palielināšana, izmantojot kainisma fenomenu**". Projekta mērķis ir papildināt Vācijas mazo ērgļu *Aquila pomarina* populāciju ar Latvijas mazo ērgļu cāļiem, kas izšķīlušies inkubatorā no otrajām dabiskajās ligzdās izdētajām olām un ievietoti mazo ērgļu ligzdās Vācijā. Projektu finansē Vācijas Savvaļas dzīvnieku aizsardzības fonds.

Zināms, ka vairākumā ligzdošanas gadījumu mazais ērglis izdēj divas olas. Tomēr no abiem mazuļiem izdzīvo tikai vecākais - *Aquila* ģints ērgļiem raksturīga uzvedības forma - kainisms, kad vecākais ērglēns dzīvības pirmajā nedēļā instinktīvi noknābj jaunāko. Mazo ērgļu Latvijas populācijai (ap 3000-5000 pāru) otrās olas zaudējums dējumos pašlaik būtisku kaitējumu nerada, tāpēc iespējams saglabāt dzīvību jaunākajam ērglēnam, pārvietojot to uz citu sugas areāla daļu, cerībā tādējādi papildināt Vācijas mazo ērgļu populāciju, kurā ir tikai ap 112 pāriem.

Gatavošanās dalībai projektā zoodārzā sākās jau 2007. gada sākumā, iepriekš pārdomājot, uzskicējot un izgatavojot piemērotas "ligzdas" ērglēnu audzēšanai zoodārza apstākļos. Tā kā projekts paredz mākslīgi audzētu ērglēnu pārvietošanu uz savvaļas ligzdām, uzskatījām, ka būtiski zoodārzā tiem radīt tādus apstākļus, lai to kontakts ar cilvēkiem būtu pēc iespējas mazāks. Lai nenotiktu ērglēnu imprintēšanās uz cilvēku, tika izvēlēta putnu mazuļu audzēšanas metode, izmantojot aizsegu un attiecīgās sugas pieauguša putna galvas imitāciju jeb "lelli". Svarīgs apsvēruma ir arī atskaņot tiem attiecīgajai sugai raksturīgo balsi. Šim nolūkam zoodārza filiālē "Cīruļi" diktofonā tika ierakstīta pieauguša mazo ērgļu tēviņa balss.

2007. gada 25. jūnijā uz zoodārzu tika atvesti trīs mazo ērgļu mazuļi - divi 15 dienas veci un viens 13 dienas vecs. Ērgļēni bija izšķīlušies inkubatorā un pirmās divas dzīvības nedēļas pavadījuši projekta vadītāja Uģa Bergmaņa aprūpē, speciāli ērglēnu audzēšanai pielāgotā darbistabā. Katrs ērglēns, lai tos nesajauktu, bija nosaukts tās vietas vārdā, kur bija atradusies tā ligzda - Rozenieks, Paurukalns un Trīzelnieks.

Jau no pirmās dienas zoodārzā ērgļēni tika baroti ar mazā ērgļa "lelles" palīdzību, līdztekus atskaņojot

CONSERVATION OF BIODIVERSITY

In 2007 Riga Zoo participated in the project of reinforcing the Lesser spotted eagle *Aquila pomarina* population in Germany. The project was conducted based on cainism phenomenon. Cainism, or fratricide, is a survival adaptation characteristic to *Aquila* eagle species - the eldest chick kills the younger one if a rich food source is not available. However, it takes place only within the first weeks in eaglets' life. So if the second (younger) chick is removed from the nest and hand-raised during the first weeks, later it could be placed in the parents' (or foster parents') nest and raised without being subjected to cainism.

In 2007, three second Lesser spotted eagle eggs were removed from the nests in Latvia, artificially incubated, and the chicks were hand-raised at Teiči Nature Reserve. On 25 June, at the age of 13-15 days, eaglets were brought to the zoo, where they were hand-raised using puppet to prevent chicks' imprinting to people. On 3 July, at the age of ca. 3 weeks, the eaglets were transported to Germany to be added in wild eagle nests.

According to the project coordinator in Latvia, Uģis Bergmanis (Teiči Nature Reserve), all three young fledged from their foster-parent nests successfully and started their migration route to Africa. One of them reached the wintering site in Africa.

The project is funded by German Wildlife Foundation (Deutsche Wildtier Stiftung) and is planned for five years.

pieaugušā putna balss ierakstu, uz kuru tie aktīvi reaģēja gan pirms barošanas, gan barošanas laikā. Pirms katras barošanas tika izmērīta gaisa temperatūra "ligzdās". Apsildi un apgaismojumu nodrošināja dienas gaismas spuldzes. "Ligzdās" ik dienas tika likti svaigi egļu un bērzu zari ar lapām.

Ērgļēniem dienā izbarojamo peļu daudzums tika sastādīts, ņemot vērā Līgas Matsones veiktos mazo ērgļu cāļa uzvedības novērojumus ligzdā Kujas dabas parkā 2006. gadā. Peles pirms izbarošanas tika sadalītas nelielos gabaliņos, kurus barotājs paņēma ar pinceti caur "lelles" knābi un piedāvāja ērgļēniem ("barošana no knābja knābi"). Jaunākais ērgļēns Rozenieks 16 dienu vecumā "lelli" sāka uzlūkot ar zināmām aizdomām, šķiet, aptvēra, ka tiek kaut kādā veidā mānīts. Pēc trijām dienām tas pilnībā atteicās ņemt barību no "lelles", tādēļ gaļu likām tam priekšā uz ligzdas malas. Vecākie ērgļēni "lelli" pieņēma pilnībā, lai gan pirmajā dienā no tās pat nobijās un mēģināja tai uzbrukt knābjot.

Sākot ar 14 dienu vecumu jaunākajam cālim un 16 dienu vecumu vecākajiem cāļiem papildus peles gaļas un kaulu gabaliņiem tika doti arī nelieli peles ādas gabaliņi ar akotmatiem. Lai cāļi veidotu stipru kaulu sistēmu, gaļas gabaliņi tika apkaisīti ar sasmalcinātu austerkaļķi. Ērgļēni tika baroti piecas reizes dienā ar 3-4 stundu pārtraukumu starp barošanas reizēm. Katru rītu ērgļēni tika nosvērti uz elektroniskajiem svariem, lai sekotu to svara pieaugumam dienā un noteiktu, cik barības ērgļēnam jāizbaro konkrētajā dienā. Jaunākais ērgļēns Rozenieks ik dienas pieņēma vidēji par 47 g, vecākie ērgļēni Paurukalns un Trīzelnieks - attiecīgi par 60 g un 58 g. No ierašanās brīža Rīgas zoodārzā 25. jūnijā līdz aizvešanas dienai uz Vāciju 3. jūlijā Rozenieks pieņēma svarā par 376 g, Paurukalns - par 484 g un Trīzelnieks - par 411 g.

Ērgļēnu attīstībai sekojām, to salīdzinot ar Rīgas zoodārzā 1991. gadā mākslīgi audzētā mazo ērgļu mazuļa attīstību (Sergeja Čičagova dati), un viss norisinājās atbilstoši mūsu iepriekšējai pieredzei.

Pirmās lidspalvu makstis vecākajiem ērgļēniem sāka dīgt 15 dienu vecumā. 21 dienas vecumā vecākajiem cāļiem sāka parādīties astes spalvas. Jaunākais cālis 19 dienu vecumā jau sāka mēģināt celties kājās, lai gan pirmie vingrinājumi noturēties stāvus bija nedroši un ilga tikai 3-5 sekundes. Vecākajam ērgļēnam Paurukalnam 22. dienā sāka parādīties pirmās muguras segspalvu makstis. Dienu pirms aizceļošanas uz Vāciju jau visi ērgļēni aktīvi cēlās kājās. Aizbraukšanas dienā 3. jūlijā, par prieku ērgļēnu "audzumammām", abi vecākie ērgļēni atvēma pirmās atriņas. Tātad ērgļēnu attīstība noritējusi sekmīgi!

Pēc Uģa Bergmaņa sniegtajām ziņām, visi mūsu izaudzinātie ērgļēni tika sekmīgi pieņemti Vācijas mazo ērgļu audžuģimenēs un, veiksmīgi apguvuši lidotprasmis, uzsāka garo ceļu uz ziemošanas vietām. Diemžēl tikai viens no mūsu ērgļēniem sasniedza ziemošanas vietu Āfrikā, pārējo divu ērgļēnu dzīve aprāvās migrācijas pusceļā. Tas tomēr uzskatāms par normālu parādību, jo savvaļas putniem pirmajā dzīves gadā raksturīga augsta mirstība.

Projektu paredzēts turpināt vēl četrus gadus.

Ērgļēnu audzēšana Rīgas zoodārzā. Lai ērgļēni nepierastu pie cilvēka, to barošana tika veikta ar "lelles" palīdzību.
Hand-feeding of eaglets at the zoo. In order to prevent imprinting, the puppet was used.

Foto: Māris Lielkalns